

Poreznopravni tretman kriptovaluta

Alpeza, Leon

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:890909>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-01**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

PRAVNI FAKULTET

Integrirani prijediplomski i diplomski sveučilišni pravni studij

KATEDRA ZA FINACIJSKO PRAVO I FINACIJSKU ZNANOST

Leon Alpeza

POREZNOPRAVNI TRETMAN KRIPTOVALUTA

DIPLOMSKI RAD

Mentor: prof. dr. sc. Nikola Mijatović

Zagreb, srpanj 2024.

Izjava o izvornosti

Ja, Leon Alpeza, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio drugim izvorima osim onih navedenih u radu.

Leon Alpeza v.r.

Sažetak

Razvoj kriptovaluta donio je niz izazova poreznopravnim sustavima diljem svijeta, gdje se regulacija i oporezivanje digitalne imovine i dalje prilagođava novim tehnologijama. Rad započinje pojašnjavanjem osnovnih pojmova koji su ključni za razumijevanje kriptovaluta, poput pojma digitalna valuta, blockchain tehnologija, rudarenje i sl. Nadalje, kroz prizmu europskih regulatornih inicijativa, posebna pozornost posvećena je DAC8 direktivi koja osigurava poreznu transparentnost kroz razmjenu informacija o kriptotransakcijama te MiCA Uredbe koja regulira tržište kriptoimovine i ima za cilj zaštititi potrošače i osigurati stabilnost tržišta. Praktična primjena odnosno stavovi izabranih država prema oporezivanju kriptovaluta analizirani su u nastavku rada na primjerima Finske, Austrije i Švicarske koje su razvile specifične strategije za regulaciju i oporezivanje kriptovaluta. Konačno, rad završava detaljnim pregledom trenutnog poreznopravnog tretmana kriptovaluta u Republici Hrvatskoj. Republika Hrvatska aktivno radi na usklađivanju nacionalnog zakonodavstva s europskim zakonodavstvom, posebno kroz implementaciju MiCA uredbe, koja će zasigurno pridonijeti većoj transparentnosti i sigurnosti na tržištu kriptovaluta. Naposljetku se ističe potreba detaljnijeg razjašnjavanja pojmova vezanih za kriptovalute, što bi pomoglo svim sudionicima na tržištu, kao i povećanje poticaja odnosno olakšica za „startup“ kompanije kako bi se tržište kriptovaluta moglo uspješno razvijati u pozitivnom smjeru.

Ključne riječi: kriptovalute, kriptoimovina, DAC8, MiCA Uredba, blockchain tehnologija, rudarenje, porez na dohodak

Summary

The development of cryptocurrency has brought a number of challenges to tax and legal systems around the world, where regulation and taxation of digital assets continue to adapt to new technologies. The paper starts by clarifying basic concepts essential for understanding cryptocurrencies, such as digital currency, blockchain technologies, mining, etc. Furthermore, through the prism of European regulatory initiatives, particular attention has been paid to the DAC8 Directive, which ensures tax transparency through the exchange of information on crypto-transactions, and to the MiCA Regulation that regulates the crypto-asset market and aims to protect consumers and ensure market stability. The practical application and attitudes of selected States towards the taxation of cryptocurrencies are analyzed in the following work on examples of Finland, Austria, and Switzerland which have developed specific strategies for the Regulation and taxation of cryptocurrencies. Finally, the paper ends with a detailed review of the current tax treatment of cryptocurrencies in the Republic of Croatia. The Republic of Croatia is actively working on the harmonization of national legislation with European legislation, especially through the implementation of the MICA Regulation, which will certainly contribute to greater transparency and security in the cryptocurrency market. Finally, the need for a more detailed explanation of concepts related to cryptocurrencies is emphasized, which would help all market participants, as well as an increase in incentives and relief for “startup” companies so that the cryptocurrency market can successfully develop in a positive direction.

Keywords: cryptocurrencies, crypto-assets, DAC8, MiCA Regulation, blockchain technology, mining, income tax

1. UVOD.....	1
2. KLJUČNI POJMOVI VEZANI ZA KRIPTOVALUTE.....	2
3. POREZNOPRAVNO UREĐENJE KRIPTOVALUTA U EUROPI.....	4
3.1 Direktiva Vijeća (EU) 2023/2226 od 17. listopada 2023. o izmjeni Direktive 2011/16/EU o administrativnoj suradnji u području oporezivanja (DAC8).....	9
3.2 Uredba (EU) 2023/1114 Europskog parlamenta i Vijeća od 31. svibnja 2023. o tržištima kriptovalute (MiCA).....	12
3.3 Pristup oporezivanju kriptovaluta u odabranim europskim zemljama.....	16
3.3.1 Finska.....	16
3.3.2 Austrija.....	18
3.3.3 Švicarska.....	19
4. POREZNOPRAVNI TRETMAN KRIPTOVALUTA U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	20
4.1 Porez na dohodak po osnovi kapitalnih dobitaka.....	20
4.2 Izuzeća od oporezivanja.....	22
4.3 Oporezivanje rudarenja kriptovaluta.....	23
4.4 Porezna prijava kriptovaluta.....	23
5. ZAKLJUČAK.....	25
6. POPIS LITERATURE.....	27

1. UVOD

Popularnost i upotreba kriptovaluta značajno je porasla tijekom posljednjeg desetljeća te je promijenila način na koji gledamo na novac i financijske transakcije uopće. Nova tehnologija, temeljena na blockchain sustavu, omogućuje transakcijama centraliziranost, sigurnost i anonimnost bez posrednika poput banaka. No, brzi razvoj i raširena uporaba kriptovaluta stvorila je nove izazove za porezne regulatore u svijetu pa samim time i kod nas.

Fokus ovog rada je na analizi poreznopravne regulacije kriptovaluta u Europi te u Republici Hrvatskoj. Također, izložen je detaljan pregled postojećeg regulatornog okvira i poreznih politika u vezi s kriptovalutama, razmatrajući različitosti u načinu postupanja. Poseban naglasak stavljen je na regulatorne promjene u Europskoj uniji, s posebnim osvrtom na noviju Uredbu (EU) 2023/1114 o tržištima kriptoimovine i izmjeni uredaba (EU) br. 1093/2010 i (EU) br. 1095/2010 te direktiva 2013/36/EU i (EU) 2019/1937. (MiCA) (dalje u tekstu: Uredba o tržištima kriptoimovine)¹.

Nadalje, rad analizira porezni status kriptovaluta u Republici Hrvatskoj objašnjavajući kako se oporezuje prihod od kapitala od trgovanja kriptovalutama, prihod od rudarenja kriptovaluta, darovanja kriptovaluta te računovodstvene prakse vezane uz odgovarajuću poreznu prijavu. Pravnoporezne politike u zemljama poput Finske, Austrije i Švicarske komparirane su kako bi se uvidjele razlike u regulaciji te ponudila mogućnost za poboljšanje hrvatskog pravnog, odnosno, poreznog sustava u vezi regulacije kriptovaluta.

U radu su navedeni prijedlozi za unaprjeđenje poreznopravnog okvira u Republici Hrvatskoj s ciljem pružanja cjelovitog i aktualnog uvida u ovu dinamičnu, složenu i nadasve interesantnu temu, pridonoseći time boljem razumijevanju izazova i mogućnosti koje kriptovalute predstavljaju za porezne sustave i za građane.

¹ Uredba (EU) 2023/1114 Europskog parlamenta i Vijeća od 31. svibnja 2023. o tržištima kriptoimovine i izmjeni uredaba (EU) br. 1093/2010 i (EU) br. 1095/2010 te direktiva 2013/36/EU i (EU) 2019/1937 (Tekst značajan za EGP)

2. KLJUČNI POJMOVI VEZANI ZA KRIPTOVALUTE

Kako bismo bolje razumjeli odnosno shvatili pojam kriptovaluta, potrebno je objasniti određene pojmove koji su usko vezani uz kriptovalute. Prvo je potrebno objasniti sam pojam kriptovaluta te se osvrnuti na razliku između digitalnog novca i virtualnih valuta. Nakon toga objasniti će se pojam „rudarenja“ i „blockchain tehnologija“ na kojoj se baziraju gotovo sve kriptovalute. Kriptovalute predstavljaju oblik digitalnog novca poznatije i pod nazivom „virtualne valute“.

Postoji više vrsta virtualnih valuta od kojih je za istaknuti bitcoin kao najuspješniju virtualnu valutu u obliku kriptovalute.² Riječ kriptovaluta potiče od grčke riječi *kryptós* (skriven)³, upravo zbog toga jer korisnici koriste pseudonime pri stjecanju odnosno, trgovanju kriptovalutama što otklanja potrebu uporabe povjerljivih osobnih podataka. Riječ „valuta“⁴ pridaje određenu monetarnu vrijednost. Stručna skupina za financijsko djelovanje (FATF) je u svom izvješću iz 2014. godine⁵ pod nazivom *Virtual Currencies - Key Definitions and Potential AML/CFT Risks* definirala pojam „virtualna valuta“ kao digitalna reprezentacija određene vrijednosti s kojom se može trgovati na digitalni način te koja mora biti sredstvo razmjene (medium of exchange) i/ili jedinica za mjeru vrijednosti (unit of account) i/ili služiti za pohranjivanje vrijednosti (store of value), pod uvjetom da nema status zakonskog sredstva plaćanja niti u jednoj jurisdikciji. Virtualnu valutu, odnosno novac, je također važno razlikovati od pojma „fiat“ koji predstavlja fizički novac u obliku novčanica i kovanica. Što se tiče elektroničkog novca, on zapravo predstavlja digitalnu reprezentaciju fiat valute odnosno fizičkog novca koji se koristi u elektroničkom prijenosu vrijednosti reprezentirane u fiat valuti. Digitalna valuta se stoga može odnositi na reprezentaciju virtualne valute (non-fiat) ili elektroničkog novca (fiat).

Blockchain tehnologija predstavlja sustavno evidentiranje podataka sa svojstvom kriptografije i decentraliziranosti. Drugim rječima, blockchain podrazumijeva bazu podataka koja

² Mijatović, Nikola. "Pravna (ne)uređenost kriptovaluta i njihov utjecaj na industriju osiguranja." Hrvatski časopis za OSIGURANJE, br. 6 (2022), str. 93., <https://hrcak.srce.hr/280262> (pristupljeno 11.6.2024)

³ Prema *Hrvatskom jezičnom portalu*, riječ 'kriptos' znači 'skriven' ili 'tajni', <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>, (pristupljeno 11.6.2024)

⁴ Prema *Hrvatskom jezičnom portalu*, riječ 'valuta' predstavlja monetarni sustav države, <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>, (pristupljeno 11.6.2024)

⁵ Stručna skupina za financijsko djelovanje: *Virtual Currencies - Key Definitions and Potential AML/CFT Risks.*, (2014.), <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Virtual-currency-key-definitions-and-potential-aml-cft-risks.pdf>, (pristupljeno 11.6.2024.)

se nalazi na više računala (čvorovi) koja prate povijest svake transakcije. Unos podataka u blockchain sastoji se od nekoliko koraka. Pojednostavljen prikaz zapisa podataka u blockchain odvija se tako da se najbitniji elementi transakcije unesu u podatkovni blok koji onda dobiva digitalni potpis za sam blok i njegov sadržaj. Nakon digitalnog potpisa podatci u bloku se kriptiraju. Svaki korisnik posjeduje dva enkripcijska ključa u provođenju transakcija od kojih je jedan *javni ključ*, a drugi *privatni ključ*. Javni ključ mogu vidjeti svi sudionici dok je privatni ključ vidljiv samo korisniku. Ostali sudionici dobiju obavijest o provedenoj transakciji te uz pomoć javnog ključa pokušavaju dekriptirati digitalni potpis te potvrditi transakciju jer upravo digitalni potpis jamči autentičnost transakcije. Prethodno navedeni proces se zove *rudarenje*. Rudari dobivaju nagradu u obliku tokena kriptovalute za svoj rad na temelju *Proof-of-Work* ili *Proof-of-Stake* principu što predstavlja jedan od originarnih stjecanja kriptovalute u odnosu na kupoprodaju. Nakon toga se potvrđena transakcija dodaje u ažuriranu bazu podataka kao blok te postaje neizmjenjiva. Svaki blok je povezan sa prethodnim te se na njega nadovezuje, što pridonosi sigurnosti sustava, jer otežava neovlaštenu promjenu podataka bloka odnosno podatci na svim blokovima bi se morali promijeniti što zahtjeva iznimno velik trošak računalne snage.⁶

Blockchain je, između ostaloga, zamišljen kao decentralizirana tehnologija otvorenog koda koja nema centralnog autoriteta odnosno praćenje ili nadzor od strane određene institucije ili slično organiziranog tijela ili pojedinaca.⁷ Trgovanje kriptovalutama se, dakle, zasniva na povjerenju koje se ne temelji na zakonima, regulativama, službenim odlukama države ili zakonodavca nego na kriptografiji. U usporedbi sa bankarskim sustavima, decentralizirana struktura blockchaine odnosno kriptovaluta kontrolirana je samo u zapisima blokova odnosno blockchaine.⁸ Blockchain tehnologije se razlikuju u stupnju decentralizacije, no postoje elementi koji su zajednički svim blockchain tehnologijama, a to su: a) blockchain koristi kriptografiju te digitalne potpise za dokazivanje identiteta; b) više korisnika sudjeluje na mreži kako bi se potvrdila transakcija; c) može se programirati; d) ima vremenski žig; e) ima ugrađene mehanizme koji gotovo

⁶ Čulinović-Herc, E., Zubović, A. i Derenčinović Ruk, M. (2021). Blockchain tehnologija - prema novom regulatornom okviru za tokenizirane vrijednosne papire. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 42 (2), 323-341. <https://doi.org/10.30925/zpfsr.42.2.4>

⁷ Financial Action Task Force, Virtual Currencies – Key Definitions and Potential AML/CFT Risks, June 2014, <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Virtual-currency-key-definitions-and-potential-aml-cft-risks.pdf>

⁸ Bićanić, A., Vičić, M. (2022.) 'Kriptovalute kao način plaćanja u ruralnom turizmu' u palić, n. et al. (ur.) zbornik radova sa međunarodne studentske konferencije „održivi razvoj u tvojim rukama. Kiseljak: Visoka škola „CEPS – Centar za poslovne studije“ Kiseljak, str. 141.-145.

onemogućuju mijenjanje jednom spremljenih podataka f) svi podatci su distribuirani između računala na mreži u gotovo realnom vremenu.⁹

3. POREZNOPRAVNO UREĐENJE KRIPTOVALUTA U EUROPI

Prvu modernu kriptovalutu pod nazivom Bitcoin razvila je osoba ili grupacija pod anonimnim nazivom „Satoshi Nakamoto“.¹⁰ Na razini Europe, Europska Središnja banka (dalje u tekstu: ESB) pratila je razvoj Bitcoina te virtualnih valuta općenito i već u ranoj fazi od 2012. do 2015. objavila dva izvješća u kojima upozorava na potencijalne rizike koje virtualne valute donose. U prvom izvješću iz 2012. godine pod nazivom „*Virtual Currency Schemes*“¹¹ ESB upozorava na rizike koji sustav virtualnih valuta predstavlja europskim središnjim bankama. Virtualne valute su postale relevantne u nekoliko područja financijskog sustava, posebice što se tiče zadataka središnjih banaka. ESB stoga smatra da bi trebalo proučiti do koje mjere sustav virtualnih valuta utječe na operativne zadatke središnjih banaka na područjima stabilnosti cijena, financijskoj stabilnosti, sistema plaćanja, manjka regulacije i reputacijskom riziku.

Na području financijske stabilnosti ESB nije smatrala da postoji rizik pod uvjetom da izdavanje novca nastavi biti stabilno kao što se tada činilo, ali naglasila je da treba pratiti odnos između virtualnih valuta i stvarne ekonomije. Što se tiče financijske stabilnosti ESB ni ovdje nije vidjela rizik koje bi virtualne valute mogle uzrokovati zbog njihove ograničene povezanosti sa gospodarstvom, manjeg volumena trgovanja te nedostatka šire prihvaćenosti od strane korisnika. Zaključak ESB-a na području sustava plaćanja govori da virtualne valute, kao što su npr. Bitcoin, funkcioniraju slično kao uobičajeni platni sustavi unutar vlastite virtualne zajednice te iako njihovi korisnici mogu biti izloženi raznim rizicima ne očekuje se da će virtualne valute predstavljati sustavni rizik izvan vlastitih zajednica. Za razliku od prethodnih područja u kojima ESB uglavnom nije vidjela potencijalni rizik, na području platnog sustava upozorila je da sustav virtualnih valuta nije pod nadzorom javne vlasti. To za sobom povlači stanje pravne nesigurnosti te u isto vrijeme

⁹ Deloitte (2016) What Is Blockchain?, <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/uk/Documents/Innovation/deloitte-uk-what-isblockchain-2016.pdf>, (pristupljeno 13.6.2024.)

¹⁰ Nakamoto, Satoshi, Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System. 2008., <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf> (pristupljeno: 10.6.2024.)

¹¹ Europska Središnja Banka: Virtual Currency Schemes. 2012., <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemes201210en.pdf> (pristupljeno 10.6.2024)

predstavlja izazov za regulatore jer je sustav virtualnih valuta potencijalno mjesto za kriminalce koji ga mogu zloupotrijebiti za poduzimanje nezakonitih radnja poput pranja novca. Dakle, ESB je već 2012. uočila potencijalne rizike povezane s nedostatkom regulacije i nadzora virtualnih valuta posebno u pogledu zlouporabe radi provođenja kriminalnih aktivnosti. Posljednje područje na kojem je ESB uočila potencijalne probleme je područje reputacijskog rizika odnosno reputacije središnjih banaka. Naime, u slučaju rasta uporabe virtualnih valuta negativni incidenti mogli bi naštetiti ugledu središnjih banaka ako javnost takvu situaciju percipira kao da banka neadekvatno obavlja svoj posao nadzora. Prethodno navedeno pokazuje da su europske monetarne institucije relativno rano krenule razmatrati šire posljedice pojave i rasta uporabe virtualnih valuta.

Nadalje, 2013. godine Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo (dalje u tekstu: EBA) donijelo je izvješće u obliku upozorenja pod nazivom „*Warning to consumers on virtual currencies*“¹² u kojemu iznosi rizike za one koji kupuju, drže ili trguju virtualnim valutama. U izvješću se upozorava da se novac može izgubiti na platformama za razmjenu kriptovaluta u smislu da su te platforme često nedovoljno regulirane te su, neke od njih, bile prisiljene obustaviti poslovanje zbog neuspješnosti, a ponekad i zbog hakerskih napada. Također EBA ističe opasnost krađe virtualnih valuta s digitalnih novčanika uslijed hakerskih napada te tvrdi da je bilo prijavljeno više od 1 mil. USD gubitka s korisničkih digitalnih novčanika. Isto tako, kod plaćanja, nema predviđene zaštite u okviru zakonodavstva EU pri povratu sredstava u suprotnosti s tradicionalnim prijenosom pri kojem je banka posrednik. Bitna stvar, koju bi korisnici virtualnih valuta trebali imati na umu, je volatilnost odnosno „...opseg promjena u cijeni financijske imovine. To je osnovna mjera rizika.“¹³ Drugim rječima vrijednost virtualnih valuta relativno brzo fluktuiraju tako da i tu stavku treba imati na umu. Korisnici su također upozoreni da držanje virtualnih valuta može biti podložno svojevrsnoj poreznoj obvezi ovisno o državi.

Godine 2015. Sud Europske Unije, u presudi *Skatteverket v Hedqvist*¹⁴, donosi ključni pravni presedan po pitanju oporezivanja kriptovaluta PDV-om. Naime, g. Hedqvist iz Švedske želio je otvoriti kompaniju koja bi se bavila razmjenom tradicionalnih valuta za Bitcoin i obrnuto.

¹² Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo: Warning to consumers on virtual currencies. (2013), <https://www.esb.europa.eu/sites/default/files/documents/10180/598344/b99b0dd0-f253-47ee-82a5-c547e408948c/EBA%20Warning%20on%20Virtual%20Currencies.pdf>, (pristupljeno 12.6.2024.)

¹³ Admirals: Što je volatilnost? (2023), <https://admiralmarkets.com/hr/education/articles/forex-basics/sto-je-volatilnost>, (pristupljeno 10.6.2024.)

¹⁴ Presuda Europskog Suda, br. C-264/14 od 22. listopada 2015., „Skatteverket v Hedqvist“

Prethodno je zatražio mišljenje Vijeća za poreznopravna pitanja kako bi saznao je li potrebno platiti PDV prilikom kupnje i prodaje Bitcoina. Vijeće za poreznopravna pitanja donijelo je odluku u kojoj smatra da se za uslugu zamjene valuta primjenjuje izuzeće prema švedskom Zakonu o PDV-u. Također smatra da je takvo izuzeće u skladu s izuzećem navedenim u članku 135. stavkom 1. točkama b) do g) Direktive Vijeća 2006/112/EZ od 28. studenoga 2006. o zajedničkom sustavu poreza na dodanu vrijednost (dalje u tekstu: Direktiva o PDV-u) upravo zbog izbjegavanja poteškoća s plaćanjem PDV-a na financijske usluge. Švedska porezna uprava Skatteverket podnijela je tužbu Vrhovnom upravnom sudu Švedske na odluku Vijeća za poreznopravna pitanja tvrdeći da usluga koju g. Hedqvist želi pružiti ne potpada pod izuzeće u smislu članka 9. švedskog Zakona o PDV-u. Sud EU je zaključio da Bitcoin treba smatrati kao sredstvo plaćanja, a ne kao materijalnu imovinu te da transakcije zamjene Bitcoina spadaju pod članak 135. stavak 1. Direktive o PDV-u odnosno da se na njih, kao valutne transakcije, PDV ne plaća. Ovo je bila prva odluka Suda EU takvog tipa u kojoj je Sud EU shvatio Bitcoin isključivo kao „sredstvo plaćanja“. U točki 24. presude Sud EU potvrđuje mišljenje nezavisne odvjetnice da je „...jedina svrha te virtualne valute da služi kao sredstvo plaćanja.“¹⁵ Nedugo nakon spomenute presude, neki su uvidjeli problem u shvaćanju Suda EU da je jedina svrha Bitcoina da služi kao sredstvo plaćanja.

Njemački akademski forum pod nazivom „Verfassungsblog“ objavio je članak pod nazivom „*The ECJ's First Bitcoin Decision: Right Outcome, Wrong Reasons?*“ u kojem problematizira stav koji je Sud EU zauzeo.¹⁶ Budući da Bitcoin radi na principu distribuirane knjige on zapravo može služiti za praćenje svih stvari nabrojanih u članku 135. stavku 1. točki d)¹⁷ i može poslužiti kao sredstvo za utvrđivanje vlasništva na svim stvarima spomenutim u točki e)¹⁸. Verfassungsblog u svome članku smatra da virtualne valute odnosno tehnologija zasnovana na blockchainu, kao što je Bitcoin, može poslužiti za mnogo više svrha od pukog „sredstva plaćanja“. Stoga bi neke od tih uporaba mogle biti izuzete prema Direktivi o PDV-u, dok druge ne bi. Također,

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ Maupin, Julie: *The ECJ's First Bitcoin Decision: Right Outcome, Wrong Reasons?*, Verfassungsblog, (4.11.2015), <https://verfassungsblog.de/the-ecjs-first-bitcoin-decision-right-outcome-wrong-reasons/>. (pristupljeno 10.6.2024.)

¹⁷ Navedena odredba Direktive o PDV-u glasi: “1. Države članice obvezne su izuzeti sljedeće transakcije: ...d) transakcije, uključujući ugovaranje, koje se odnose na depozitne i tekuće račune, plaćanja, transfere, dugove, čekove i druge utržive instrumente, ali isključujući naplatu dugova”

¹⁸ Navedena odredba Direktive o PDV-u glasi: “...e) transakcije, uključujući ugovaranje, koje se odnose na valutu, novčanice i kovanice koje se koriste kao zakonito sredstvo plaćanja, s izuzetkom kolekcionarskih predmeta, odnosno zlata, srebra ili drugog metalnog novca ili novčanica koje se obično ne koriste kao zakonito sredstvo plaćanja ili kovanice od numizmatičkog značaja”

jedan od prvih istraživačkih centara na području prava i razvoja poreznih sustava u Portugalu pod nazivom „Center for Research & Development on Law and Society (CEDIS)“ (dalje u tekstu: CEDIS) objavljuje članak “VAT treatment of cryptocurrency and the CJEU: Misgiving the hedvist decision”¹⁹ u kojem navodi gotovo pa iste argumente kao i Verfassungsblog. CEDIS smatra da ne postoje dovoljno jasni dokazi da se kriptovalute uobičajeno koriste kao sredstvo plaćanja, nego, naprotiv, da se kriptovalute rade te se koriste primarno u spekulativne svrhe. U zaključku navode da su kriptovalute od slučaja *Skatteverket v Hedqvist* iz 2015. godine do danas evolvirale te da se odluka Suda EU, za današnje potrebe, čini zastarjelom. No, „analizirajući ovu presudu može se ustvrditi kako je ona izrazito povoljna za tržište virtualnih valuta na području Europske unije jer oslobađa kupnje u kojima je plaćanje izvršeno bitcoinom ili nekom drugom sličnom virtualnom valutom od dvostrukog plaćanja PDV-a.“²⁰

Zanimljivo je za istaknuti da je ESB 2015. godine, u kojoj je prethodno spomenuta presuda donesena, objavila drugo izvješće o virtualnim valutama pod nazivom „Virtual currency schemes – a further analysis“.²¹ U novijem izvješću ESB, iako potvrđuje i zadržava stajališta onog iz 2012. (vidi str.4), slobodnije ističe određene prednosti koje svijet virtualnih valuta može ponuditi u usporedbi s uobičajenim solucijama plaćanja. Kao područja u kojima vidi prednost, ESB navodi virtualne zajednice odnosno virtualna okruženja te prekogranična plaćanja. Isto tako, izvješće navodi da nije isključeno da će sustav virtualnih valuta u budućnosti biti uspješniji. Ako usporedimo navedena dva izvješća, možemo uočiti da su stavovi i mišljenja ESB-a evolvirali ka otvorenosti i pozitivnosti prema svijetu virtualnih valuta.

Sve u svemu, iako ESB i dalje ističe rizike i izazove koje virtualne valute predstavljaju, čini se da 2015. godine pokazuje veću spremnost za praćenje i razumijevanje novog fenomena priznajući čak i neke potencijalne koristi. Navedeni pomak je najvjerojatnije rezultat brzog razvoja tržišta virtualnih valuta između 2012. i 2015. godine.

Na području EU, nakon 2015. godine, dolazi do značajnijih promjena. Kao prvo, prikladno bi bilo spomenuti akcijski plan Europske Komisije iz 2018. godine, upućen Europskom

¹⁹ Gonçalo Grade: VAT treatment of cryptocurrency and the CJEU: Misgiving the hedvist decision., NOVA Tax Research Lab, (14.3.2022.), https://taxlab.novalaw.unl.pt/?page_id=2929. (pristupljeno 11.6.2024.)

²⁰ Čičin-Šain, Nevia. "Oporezivanje bitcoina." Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu 67, br. 3-4 (2017): str. 672., <https://hrcak.srce.hr/186941> (pristupljeno 11.6.2024.)

²¹ Europska Središnja Banka: Virtual Currency Schemes – a further analysis. 2015., <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemesen.pdf> (pristupljeno 11.6.2024)

Parlamentu, Vijeću, ESB-u, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i odboru regija, pod nazivom “Akcijski plan za financijske tehnologije: za konkurentniji i inovativniji europski financijski sektor”.²² U njemu se konstatira da su tehnološke inovacije dovele do pojave nove vrste financijske imovine kao što su kriptovalute te da ona otvara razne mogućnosti za financijska tržišta, ali i rizike kao što su prijavare, operativne nedostatke i dr. U uvodnim izjavama se također prepoznaju i validiraju upozorenja koja su Europska nadzorna tijela prethodno dala vezano uz kriptoinovinu te se konstatira da su u svim upozorenjima istaknute činjenice da ulaganja u kriptoinovinu predstavljaju značajan rizik kao i da ulagači mogu pretrpjeti značajne gubitke zbog njene volatilnosti. Zapravo, radi se o tome da EU nastoji pronaći ravnotežu između poticanja financijskih inovacija odnosno financijske tehnologije (*eng. FinTech*) i osiguranja stabilnosti, sigurnosti i zaštite korisnika putem prilagodbe regulatornih okvira. Europska komisija ističe da je kriptoinovina fenomen na svjetskoj razini te da će ključnu ulogu njenoj regulaciji imati međunarodna koordinacija i dosljednost.

Nadalje, vrijedno spomena je, isto tako, i savjetodavno izvješće Europskog nadzornog tijela za vrijednosne papire i tržišta kapitala (dalje u tekstu: ESMA) pod nazivom: „*Initial Coin Offerings and Crypto-Assets*“.²³ U izvješću ESMA daje sveobuhvatni pregled regulatornih izazova i preporuka vezanih uz kriptoinovinu i ICO-e. ICO (Initial Coin Offering) predstavlja metodu financiranja „u kojoj društva koriste blockchain tehnologiju i izdaju vlastite virtualne valute temeljem prethodnog rudarenja svojim investitorima. Ako je projekt uspješan i tečaj ovih virtualnih valuta poraste, investitori će ostvariti dobit.“²⁴ ESMA u izvješću upozorava na određene pravne praznine u pozitivnoj EU regulativi kada se npr. kriptoinovina ne smatra financijskom imovinom. Takva situacija ostavlja potencijalne potrošače izložene značajnim rizicima. Stoga predlaže uvođenje posebnog regulatornog režima za kriptoinovinu za koje se ne smatra da su financijski instrument. Isto tako, preporučuje zakonodavcu uvođenje jasnih definicija i pravila za usluge čuvanja kriptoinovine koja uključuju kontrolu privatnih ključeva. Potreba za definiranjem

²² Europska komisija: Akcijski plan za financijske tehnologije: za konkurentniji i inovativniji europski financijski sektor. 2018., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:52018DC0109> (pristupljeno 12.6.2024.)

²³ Europsko nadzorno tijelo za vrijednosne papire i tržišta kapitala: Initial Coin Offerings and Crypto-Assets. 2019., https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma50-157-1391_crypto_advice.pdf (pristupljeno 11.6.2024.)

²⁴ Cipek, Ksenija; Eljuga, Antonijo. Porezni tretman virtualnih valuta., Zagreb: Glasilo porezne uprave Republike Hrvatske, 2021., str. 51.

i klasifikacijom kryptoimovine postoji kako bi se osigurala konzistentna primjena pravila unutar EU.

Budući da su kriptovalute pogodne za provođenje ilegalnih aktivnosti kao npr. pranja novca, Europski parlament i vijeće djeluju i na tom polju od 1990. godine kada je usvojena prva Direktiva o sprečavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca ili financiranja terorizma. (dalje u tekstu: AMLD).²⁵ S obzirom da su kriptovalute novija pojava, tek ih je 5. Direktiva o sprečavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca ili financiranja terorizma²⁶ (dalje u tekstu: 5AMLD) regulirala „u nastojanju da se poveća transparentnost financijskih transakcija zbog pritiska na pranje novca i financiranje terorizma diljem Europe.“²⁷ 5AMLD postavlja zahtjeve kompanijama koje se u djelokrugu svojih poslova bave kriptovalutama uvodeći tzv. obveznu praksu „KYC“ (eng. *Know your customer*). Cilj je povećanje transparentnosti kako bi se omogućilo financijskim i nefinancijskim institucijama da bolje upoznaju svoje klijente i pravovremeno otkriju sumnjive aktivnosti.

3.1 Direktiva Vijeća (EU) 2023/2226 od 17. listopada 2023. o izmjeni Direktive 2011/16/EU o administrativnoj suradnji u području oporezivanja (DAC8)

Kako je tržište kriptovaluta posljednjih godina doživjelo eksponencijalni rast te značajno promijenilo svijet plaćanja i investicija, tako je izazov regulacije, koju porezna tijela provode, postao kompliciraniji. Upravo je brzmijenjajuća priroda kriptovaluta jedan od uzroka manjka odnosno poteškoće pri regulaciji tog fenomena. Da bi tome doskočilo u pomoć, Europsko je vijeće donijelo direktivu pod nazivom *Direktiva vijeća (EU) 2023/2226 od 17. listopada 2023. o izmjeni Direktive 2011/16/EU o administrativnoj suradnji u području oporezivanja* (dalje u tekstu: DAC8).²⁸

²⁵ Europska komisija: Anti-money laundering and countering the financing of terrorism at EU level., https://finance.ec.europa.eu/financial-crime/anti-money-laundering-and-countering-financing-terrorism-eu-level_en, (pristupljeno 12.6.2024.)

²⁶ Direktiva (EU) 2018/843 Europskog parlamenta i vijeća od 30. svibnja 2018. o izmjeni Direktive (EU) 2015/849 o sprečavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca ili financiranja terorizma i o izmjeni direktiva 2009/138/EZ i 2013/36/EU

²⁷ Monika Nožinić: Peta direktiva EU o sprječavanju pranja novca i njen značaj za kripto kompanije., Hrvatski Bitcoin Portal., (17.01.2020.), <https://crobitcoin.com/peta-direktiva-eu-o-sprjecavanju-pranja-novca-i-njen-znacaj-za-kripto-kompanije/>, (pristupljeno 12.6.2024.)

²⁸ Direktiva Vijeća (EU) 2023/2226 od 17. listopada 2023. o izmjeni Direktive 2011/16/EU o administrativnoj

DAC8 uvodi nova pravila o automatskoj razmjeni informacija između poreznih tijela država članica EU u vezi s kriptoinovinom. Ista se definira kao digitalni prikaz vrijednosti ili prava koji se može prenositi i pohranjivati elektronički, pomoću tehnologije distribuiranog zapisa ili slične tehnologije. Direktiva obvezuje pružatelje usluga povezanih s kriptoinovinom (npr. mjenjačnice i skrbnike novčanika) da pohranjuju i provjeravaju podatke o svojim korisnicima te da ih prijavljuju poreznim tijelima. To uključuje ime, adresu, poreznu rezidentnost, porezni broj i datum rođenja korisnika, kao i podatke o transakcijama s kriptoinovinom odnosno vrstu kriptoinovine, ukupnu vrijednost, broj transakcija te iznose plaćene ili primljene u fiat valutama. Pravila se primjenjuju kako na prekogranične tako i na domaće transakcije radi osiguranja djelotvorne primjene pravila o izvješćivanju i jednakih uvjeta na unutarnjem tržištu EU. Porezna tijela automatski će razmjenjivati prikupljene podatke s drugim državama članicama čiji su rezidenti korisnici kriptoinovine, što će im omogućiti točnu procjenu iznose poreza od transakcija s kriptoinovinom. DAC8 direktiva stupa na snagu 1. siječnja 2026., a do tada ju države članice moraju implementirati u nacionalna zakonodavstva. Također, predviđene su i sankcije za pružatelje usluga koji ne ispune obveze izvješćivanja: "Kako bi se osigurala pravilna provedba pravila iz ove Direktive, države članice trebale bi utvrditi pravila o sankcijama koje se primjenjuju na povrede nacionalnih odredaba donesenih na temelju odredaba ove Direktive...".²⁹

Portugalski NOVA Tax Research Lab osvrnuo se na donošenje DAC8 direktive te je dao svoje mišljenje i prijedloge za poboljšanje. U članku pod nazivom „*DAC8 – Letting in by the window what the European Commission would not let in through the door*“³⁰ Dalila Mendes Leal smatra da se pravila DAC8 temelje na zastarjeloj pretpostavci da se korisnici kriptovaluta oslanjaju na posrednike za držanje i trgovanje kriptoinovinom. Upravo se sustav kriptovaluta temelji na ideji uklanjanja posrednika, što znači da korisnici mogu držati i trgovati kriptoinovinom bez posrednika. Posrednici koji bi mogli djelovati kao treće strane za držanje podataka nisu uključeni kada je riječ o korisnicima samostalnih novčanika ili decentraliziranih kriptoburzi. Dakle, bilo putem *peer-to-peer* trgovanja ili korištenjem decentraliziranih aplikacija, korisnici samostalnih novčanika mogu lako trgovati kriptoinovinom bez potrebe za posrednikom. Još jedan problem

suradnji u području oporezivanja

²⁹ Ibid., točka 42. Preambule

³⁰ Dalila Mendes Leal: DAC8 – Letting in by the window what the European Commission would not let in through the door., NOVA Tax Research Lab., (14.6.2023.), https://taxlab.novalaw.unl.pt/?page_id=4249 (pristupljeno 15.6.2024.)

koji NOVA Tax Research Lab vidi je korištenje blockchain aplikacija za trgovanje kriptoinovinom između korisnika putem automatiziranih algoritama i pametnih ugovora. Postojanje ovih decentraliziranih aplikacija bi značilo da bi korisnici kriptoinovine mogli obavljati transakcije bez obveze prijavljivanja poreznim vlastima jer posrednika zapravo i nema. Radi boljeg razumijevanja, decentralizirane aplikacije bit će objašnjene u par rečenica.

Decentralizirane aplikacije (*eng. dApp*) rade na principu blockchaine ili peer-to-peer mreže računala koji omogućuju korisnicima da izravno međusobno obavljaju transakcije, bez oslanjanja na centralni autoritet kao posrednika. Korištenje decentraliziranih aplikacija može biti besplatno ili korisnik, ponekad, mora platiti programeru određenu cijenu u kriptovaluti kako bi preuzeo i koristio izvorni kod aplikacije. Taj izvorni kod gotovo uvijek koristi pametne ugovore (*eng. smart contracts*) koji automatski izvršavaju transakcije između korisnika.³¹ Pametni ugovori su programski kodovi koji se samostalno izvršavaju kada se ispune određeni uvjeti. Omogućavaju pouzdane transakcije koje se provode među različitim, anonimnim strankama bez potrebe za centralnim autoritetom. Isto tako su kodirani i pohranjeni na blockchainu što ih čini nepromjenjivima i neopozivima. Koriste decentraliziranu prirodu blockchaine i kriptografiju za automatizaciju i osiguranje transakcija bez potrebe za posrednicima.³²

Dakle, NOVA Tax Research Lab smatra da direktiva DAC8, iako je pružila soluciju za dio problema, ima još nedostataka koje treba riješiti. Njihov se prijedlog solucije sastoji u tome da se uvede obvezna deklaracija vlasništva nad samostalnim novčanicima poreznih obveznika rezidenata EU. Takva bi obveza omogućila DAC8 direktivi da bude željeni korak prema cilju transparentnosti i učinkovitijoj razmjeni informacija o kriptoinovini.³³ Cilju harmonizacije i uspostavi jedinstvenog okvira ne doprinosi činjenica nepostojanja usklađenog režima visine sankcija. Naime, s obzirom na to da se DAC8 direktivom utvrđuju minimalna načela, države članice imat će znatne diskrecijske ovlasti u određivanju sankcija i njihovih možebitnih iznosa

³¹ Investopedia: Decentralized Applications (dApps): Definition, Uses, Pros and Cons., <https://www.investopedia.com/terms/d/decentralized-applications-dapps.asp>, (pristupljeno 15.6.2024.)

³² Investopedia: What Are Smart Contracts on the Blockchain and How Do They Work?., (18.4.2017.) <https://www.investopedia.com/terms/s/smart-contracts.asp>, (pristupljeno 15.6.2024.)

³³ Dalila Mendes Leal: DAC8 – Letting in by the window what the European Commission would not let in through the door., NOVA Tax Research Lab., (14.6.2023.), https://taxlab.novalaw.unl.pt/?page_id=4249 (pristupljeno 15.6.2024.)

tijekom transponiranja u nacionalna zakonodavstva.³⁴ Dobre se vijesti tiču prihoda od oporezivanja za države članice. Europska komisija je procijenila dodatne prihode od oporezivanja prema DAC8 direktivi u iznosu do 2.4 bil.€ za države članice.³⁵ Izuzev određenih odredaba, države članice moraju do 31. prosinca 2025. godine transponirati odredbe DAC8 u nacionalna zakonodavstva te od 1. siječnja 2026. godine početi primjenjivati donesene propise.³⁶

3.2 Uredba (EU) 2023/1114 Europskog parlamenta i Vijeća od 31. svibnja 2023. o tržištima kriptoinovine (MiCA)

Možemo reći sa sigurnošću da Uredba o tržištima kriptoinovine (dalje u tekstu: MiCA)³⁷ predstavlja najznačajniji iskorak zakonodavstva EU koji uspostavlja sveobuhvatan regulatorni okvir za izdavanje, trgovanje i pružanje usluga povezanih s kriptoinovinom. MiCA klasificira kriptoinovinu u tri glavne kategorije: a) tokeni elektroničkog novca (*eng. e-money tokens - EMT*), tokeni vezani uz imovinu (*eng. asset-referenced tokens - ART*) i ostala kriptoinovina, uključujući i korisničke tokene (*eng. utility tokens*).

Tokeni elektroničkog novca predstavljaju „...kriptoinovine čiji je cilj stabilizirati svoju vrijednost vezivanjem uz samo jednu službenu valutu“.³⁸ Funkcioniraju na sličnom principu kao elektronički novac odnosno oni su „...elektronička zamjena za kovanice i novčanice te će se vjerojatno koristiti za plaćanje.“³⁹ Tokeni vezani uz imovinu označavaju kriptoinovinu „...čiji je cilj stabilizirati svoju vrijednost vezivanjem uz drugu vrijednost ili pravo ili njihovu kombinaciju, uključujući jednu ili više službenih valuta.“⁴⁰ U principu, „ART-ovi koriste ne-novčanu imovinu ili košaricu valuta, dok EMT-ovi koriste jedinstvenu valutu, što ih približava konceptu

³⁴ Matthew Curmi: DAC 8: Reporting and Exchange of Information on Crypto-Assets., (28.2.2024.), <https://zampadebattista.com/insights/dac-8-reporting-and-exchange-of-information-on-crypto-assets>, (pristupljeno 15.6.2024.)

³⁵ Prijedlog Direktive vijeća o izmjeni Direktive 2011/16/EU o administrativnoj suradnji u području oporezivanja (8.12.2022.), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022PC0707&from=EN>, (pristupljeno 15.6.2024.)

³⁶ Direktiva Vijeća (EU) 2023/2226 od 17. listopada 2023. o izmjeni Direktive 2011/16/EU o administrativnoj suradnji u području oporezivanja, članak 2., stavak 1.

³⁷ Uredba (EU) 2023/1114 Europskog parlamenta i Vijeća od 31. svibnja 2023. o tržištima kriptoinovine i izmjeni uredaba (EU) br. 1093/2010 i (EU) br. 1095/2010 te direktiva 2013/36/EU i (EU) 2019/1937 (Tekst značajan za EGP)

³⁸ Ibid. točka (18.) Preambule

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Ibid.

elektroničkog novca.⁴¹ Također, tokene elektroničkog novca nadzire Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo te će izdavatelji morati imati licencu za izdavanje elektroničkog novca kao i MiCA licencu.⁴² Što se tiče tokena vezanih uz imovinu, njih nadzire Europsko nadzorno tijelo za vrijednosne papire i tržišta kapitala te će izdavatelji registrirani na području EU-a biti u mogućnosti zakonito izdavati takve tokene.⁴³ Naposljetku dolazimo i do treće sveobuhvatne kategorije (*eng. catch-all*) koja obuhvaća svu ostalu kriptoimovinu izuzev tokena elektroničkog novca i tokena vezanih uz imovinu, uključujući korisničke tokene.

Bitno za napomenuti je da decentralizirane kriptovalute poput Bitcoina, koje nemaju poznatog izdavatelja, nisu obuhvaćene područjem primjene dijelova Uredbe koji se odnose na izdavatelje kriptoimovine. Međutim, pružatelji usluga povezanih s Bitcoinom, kao npr. mjenjačnice ili investicijske platforme, bit će obuhvaćeni MiCA-om. Izdavatelji gore navedenih vrsta kriptoimovine morat će biti registrirani kao pravne osobe i imat će obvezu izdavanja tzv. Bijele knjige (*eng. white paper*), uz određene iznimke.⁴⁴ Zbog smanjenja administrativnog opterećenja za MSP-ove i novoosnovana poduzeća „javne ponude kriptoimovine u Uniji koje nisu tokeni vezani uz imovinu ni tokeni e-novca čija ukupna vrijednost tijekom razdoblja od 12 mjeseci ne prelazi 1 000 000 EUR također bi trebale biti izuzete od obveze izrade bijele knjige o kriptoimovini.“ Isto tako izuzeće vrijedi „na ponude kriptoimovine koje nisu tokeni vezani uz imovinu ni tokeni e-novca, koje su upućene na manje od 150 osoba po državi članici ili su namijenjene isključivo kvalificiranim ulagateljima u kojima kriptoimovinu mogu imati samo takvi kvalificirani ulagatelji.“⁴⁵ Velik doprinos transparentnosti koji bijela knjiga o kriptoimovini pruža vidljiv je u točki 24. preambule MiCA-e, prema kojem bijela knjiga o kriptoimovini mora sadržavati „opće informacije o izdavatelju, ponuditelju ili osobi koja traži uvrštenje za trgovanje, o projektu koji će se provesti s prikupljenim kapitalom, o javnoj ponudi kriptoimovine ili njezinu

⁴¹ Kriptomat: Klasifikacija kripto imovine., (7.6.2023.), <https://kriptomat.cash/mica-regulacija-kriptoaluta-europske-unije>, (pristupljeno 16.6.2024.)

⁴² 21Analytics: Electronic Money Token (EMT), <https://www.21analytics.ch/glossary/electronic-money-token-emt>, (pristupljeno 16.6.2024.)

⁴³ 21Analytics: Asset-referenced Token (ART), <https://www.21analytics.ch/glossary/asset-referenced-token-art>, (pristupljeno 16.6.2024.)

⁴⁴ Karla Krmpotić: Ako radite s kriptovalutama, trebali biste znati što donosi MiCA – nova regulativa o tržištima kriptoimovine., (18.5.2023), <https://www.netokracija.com/mica-regulativa-eu-kriptoaluta-210720>, (pristupljeno 16.6.2024.)

⁴⁵ Uredba (EU) 2023/1114 Europskog parlamenta i Vijeća od 31. svibnja 2023. o tržištima kriptoimovine i izmjeni uredaba (EU) br. 1093/2010 i (EU) br. 1095/2010 te direktiva 2013/36/EU i (EU) 2019/1937 (Tekst značajan za EGP), točka (27) Preambule

uvrštenju za trgovanje, o pravima i obvezama koji se povezuju s tom kriptoinovinom, o osnovnoj tehnologiji koja je upotrijebljena za takvu kriptoinovinu te o povezanim rizicima.“⁴⁶ Sadržaj Bijele knjige o kriptoinovini koji mora biti jasan, istinit i neobmanjujući kao i sadržaj relevantnog promidžbenog materijala kriptoinovine koji mora biti u skladu s Bijelom knjigom o kriptoinovini.⁴⁷

MiCA također obraća posebnu pažnju na male imatelje kriptoinovina te ističe prvenstvo zaštite njihovih interesa kroz neke od svojih odredaba pa tako propisuje da „...mali imatelji koji steknu kriptoinovinu koja nisu tokeni vezani uz imovinu ni tokeni e-novca, izravno od ponuditelja ili od pružatelja usluga povezanih s kriptoinovinom koji provodi plasiranje kriptoinovine u ime ponuditelja, trebali bi imati pravo odustajanja u razdoblju od 14 dana nakon stjecanja.“⁴⁸ Zaštita u odnosu na tokene vezane uz imovinu se očituje u tome da „izdavatelji tokena vezanih uz imovinu uvijek bi trebali postupati pošteno, pravedno i profesionalno te u najboljem interesu imatelja tokena vezanih uz imovinu.“⁴⁹

Ista postavlja bonitetne zahtjeve (*eng. prudential requirements*) koje pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom moraju ispunjavati kako bi se osigurala financijska stabilnost te samim time i zaštita korisnika. Zahtjevi uključuju minimalne kapitalne zahtjeve, interne kontrole, upravljanje rizicima i druge organizacijske mjere. Prema članku 67. MiCA uredbe, pružatelji usluga povezani s kriptoinovinom moraju imati stalni minimalni kapital koji varira ovisno o vrsti pruženih usluga. U prilogu IV. postavljeni su minimalni kapitalni zahtjevi za pružatelje usluga povezanih s kriptovalutama prema razredima.⁵⁰

⁴⁶ Ibid. točka (24) Preambule

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Ibid. točka (37) Preambule

⁴⁹ Ibid. točka (49) Preambule

⁵⁰ Ibid. Prilog IV.

PRILOG IV.

MINIMALNI KAPITALNI ZAHTEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA POVEZANIH S KRIPTOIMOVINOM

Pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom	Vrsta usluge povezane s kriptoinovinom	Minimalni kapitalni zahtjevi iz članka 67. stavka 1. točke (a)
Razred 1.	Pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom s odobrenjem za sljedeće usluge povezane s kriptoinovinom: <ul style="list-style-type: none"> — izvršavanje naloga u ime klijenata; — plasiranje kriptoinovine; — pružanje usluga prijenosa kriptoinovine u ime klijenata; — zaprimanje i prijenos naloga za kriptoinovinu u ime klijenata; — savjetovanje o kriptoinovini; i/ili — pružanje upravljanja portfeljem kriptoinovine. 	EUR 50 000
Razred 2.	Pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom s odobrenjem za bilo koju uslugu povezanu s kriptoinovinom 1. razreda i: <ul style="list-style-type: none"> — pružanje skrbništva nad kriptoinovinom i upravljanje njome u ime klijenata; — razmjenu kriptoinovine za novčana sredstva; i/ili — razmjenu kriptoinovine za drugu kriptoinovinu. 	EUR 125 000
Razred 3	Pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom s odobrenjem za bilo koju uslugu povezanu s kriptoinovinom 2. razreda i: <ul style="list-style-type: none"> — upravljanje platformom za trgovanje kriptoinovinom. 	EUR 150 000

Izvor: MiCA Uredba o tržištima kriptoinovine 2023/1114

Osim toga, pružatelji usluga povezanih s kriptovalutama moraju imati bonitetne zaštitne mjere jednake najmanje četvrtini fiksnih troškova iz prethodne godine, ako je taj iznos veći od stalnog minimalnog kapitala.⁵¹ Primjena ovih zahtjeva osigurava da navedeni pružatelji usluga imaju dovoljno financijskih resursa za pokrivanje potencijalnih gubitaka i održavanje stabilnosti na tržištu, što povećava povjerenje korisnika i investitora u usluge povezane s kriptoinovinom.⁵² Iako MiCA uredba izravno ne regulira oporezivanje kriptovaluta, ona postavlja okvir koji značajno utječe na porezni tretman kriptoinovine država članica zahtjevima za transparentnost, objavljivanje informacija i nadzor nad pružateljima usluga povezanih s kriptoinovinom. Dok MiCA uredba uspostavlja sveobuhvatan regulatorni okvir tržišta kriptoinovine, a DAC8 direktiva porezni regulatorni okvir, države članice i dalje imaju slobodu u vidu stvaranja vlastitih poreznih politika vezanih uz kriptoinovinu. Ova autonomija omogućuje državama članicama oporezivanje

⁵¹ ESMA: Draft technical Standards specifying certain requirements of the Markets in Crypto Assets Regulation (MiCA) – first package., (25.3.2024.), https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/2024-03/ESMA18-72330276-1634_Final_Report_on_certain_technical_standards_under_MiCA_First_Package.pdf, (pristupljeno 17.6.2024.)

⁵² Watsonlaw: MiCA – Regulation of Crypto-asset Service Providers., (23.3.2024.), <https://watsonlaw.nl/en/mica-regulation-of-crypto-asset-service-providers>, (pristupljeno 17.6.2024.)

kriptoimovine na način koji je usklađen s njihovim jedinstvenim potrebama i okolnostima, istovremeno osiguravajući transparentnost i usklađenost s regulacijskim zahtjevima EU-a.

3.3 Pristup oporezivanju kriptovaluta u odabranim europskim zemljama

U svrhu boljeg razumijevanja oporezivanja kriptovaluta, korisno je proučiti pristupe u praksi koje su usvojile različite države članice. Svaka članica ima svoj jedinstveni regulatorni okvir poreznih politika vezanih uz kriptoimovinu, što odražava njihove specifične gospodarske, pravne i političke okolnosti. U nastavku ćemo se osvrnuti na porezni tretman kriptovaluta u tri države članice odnosno u Finskoj, Njemačkoj i Austriji.

3.3.1 Finska

Finska porezna uprava (*Vero Skatt*) smatra kriptovalute "sredstvom razmjene" i ne priznaje ih kao valute ili financijske instrumente.⁵³ U finskoj prihodi od korištenja i rudarenja virtualnih valuta podliježu oporezivanju. Prihod ostvaren trošenjem i razmjenom virtualnih valuta, za potrebe oporezivanja, smatra se kao kapitalni dobitak, dok se prihod od rudarenja obično oporezuje kao kapitalni dohodak. Pod oporezive događaje potpada razmjena virtualne valute za eure ili drugu službenu valutu, razmjena jedne virtualne valute za drugu, plaćanje računa virtualnom valutom te kupnja dobara ili usluga virtualnom valutom. U poreznoj prijavi porezni obveznici prijavljuju prihode i rashode od virtualnih valuta. Dobitci i gubitci se računaju odvojeno za svaku transakciju tijekom porezne godine. Finska porezna uprava nudi kalkulator procjene dobitaka i gubitaka temeljen na FIFO metodi (*eng. First In First Out*). U slučaju da stvarna nabavna cijena ili datum kupnje virtualne valute nije poznat, kapitalni dobitak se računa prema pretpostavljenom trošku stjecanja koji se onda oduzima od prodajne cijene virtualnih valuta. Ako se prodana virtualna valuta posjedovala manje od 10 godina, trošak stjecanja iznosi 20% od prodajne cijene virtualne valute, a ako se posjedovala najmanje od 10 godina, trošak stjecanja iznosi 40% od prodajne cijene virtualne valute. Kada datum stjecanja nije poznat, porezne obveznike se upućuje da upišu prvi dan godine stjecanja virtualnih valuta. Primjena metode pretpostavljenog troška stjecanja

⁵³ Elin Hofverberg: Taxation of Cryptocurrency Block Rewards: Finland., (5.2.2021.), <https://maint.loc.gov/law/help/cryptocurrency/block-rewards/finland.php>, (pristupljeno 17.6.2024.)

isključuje oduzimanje nabavne cijene kriptovaluta kao i prodajne troškove od prodajne cijene kriptovaluta.⁵⁴

Virtualne valute se također koriste u svrhu plaćanja za robu ili usluge te, isto tako, za isplatu plaće.⁵⁵ Budući da neke kompanije primaju kriptovalute kao sredstvo plaćanja, u porezne svrhe takva se kupnja smatra ugovornom razmjenom virtualne valute za robu ili usluge. Takva razmjena dovodi do nastanka oporezivog događaja odnosno oporezivog kapitalnog dobitka ili gubitka. Virtualne valute se, također, mogu naslijediti ili primiti kao dar. U tom slučaju porezno tijelo određuje vrijednost darovane ili naslijeđene virtualne valute za potrebe poreza na nasljedstvo i darove. Ako daroprimac koristi tu virtualnu valutu i ostvari dobit ili gubitak, primjenjuju se porezna pravila koja se odnose na kapitalne dobitke. Prema finskom zakonu o porezu na dohodak, ako osoba nije platila za primljenu imovinu, vrijednost koju je porezno tijelo odredilo za potrebe poreza na nasljedstvo i darove smatra se nabavnom cijenom. Međutim, u slučaju da osoba proda darovanu imovinu unutar jedne godine od primitka, nabavna cijena se računa prema trošku koji je, pri stjecanju, platio darovatelj.

Ako je virtualna valuta, koja je kasnije prodana ili prenesena, primljena u diobi bračne stečevine, vrijeme držanja i trošak stjecanja računaju se na temelju stjecanja koje se dogodilo prije diobe, kako je predviđeno člankom 46., stavkom 2. finskog zakona o porezu na dohodak. Drugim riječima, izračun se mora vratiti na izvornu cijenu plaćenu na izvorni datum stjecanja.⁵⁶ Porezni obveznici moraju čuvati evidenciju posljednjih 6 godina zbog postojanja mogućnosti poreznog nadzora.⁵⁷

⁵⁴ Vero Skatt: Virtual currencies., (21.6.2023.), <https://www.vero.fi/en/individuals/property/investments/virtual-currencies>, (pristupljeno 17.6.2024.)

⁵⁵ Cipek, Ksenija; Eljuga, Antonijo. Porezni tretman virtualnih valuta., Zagreb: Glasilo porezne uprave Republike Hrvatske, 2021., str. 33

⁵⁶ Vero Skatt: Taxation of virtual currencies., (22.1.2020.), <https://vero.fi/en/detailedguidance/guidance/48411/taxation-of-virtual-currencies3>, (pristupljeno 17.6.2024.)

⁵⁷ Vero Skatt: Virtual currencies., (21.6.2023.), <https://www.vero.fi/en/individuals/property/investments/virtual-currencies>, (pristupljeno 17.6.2024.)

3.3.2 Austrija

U Austriji, aktualni porezni tretman kriptovaluta reguliran je reformom koja je stupila na snagu 1. ožujka 2022. godine (*Ökosoziale Steuerreform 2022*)⁵⁸. Navedena reforma donijela je promjene u oporezivanju kriptovaluta kroz izmjene i dopune Zakona o porezu na dohodak (*Einkommensteuergesetz, EStG*), Zakon o porezu na dobit (*Körperschaftsteuergesetz, KStG*) i Saveznog zakona o porezima (*Bundesabgabenordnung, BAO*). Prema reformi, kriptovalute se tretiraju kao kapitalna imovina i oporezuju se po jedinstvenoj stopi od 27,5% za kapitalne dobitke. Stopa od 27.5% primjenjuje se na sve transakcije koje uključuju prodaju kriptovaluta za fiat valute, kao i na dobitke ostvarene transakcijama kriptovaluta pri kupnji roba ili usluga. Međutim, zamjene kriptovaluta za druge kriptovalute oslobođene su poreza. Prije reforme, kriptovalute su se oporezivale prema starom režimu koji je razlikovao dugoročna i kratkoročna ulaganja. Kriptovalute kupljene prije 1. ožujka 2021. godine, koje su držane dulje od jedne godine, bile su oslobođene poreza.

Trenutno, prema novoj reformi, svi dobitci od prodaje kriptovaluta kupljenih nakon 1. ožujka 2021. godine podliježu porezu od 27,5%, bez obzira na razdoblje držanja. Porezne obveze uključuju prijavu svih transakcija kriptovalutama u godišnjoj poreznoj prijavi što uključuje detaljan zapis svih transakcija, odnosno datum i iznos svake transakcije u eurima, kao i ukupnu vrijednost svih kriptovaluta na kraju porezne godine. Također je potrebno prijaviti sve prihode ostvarene prodajom dobara ili usluga korištenjem kriptovaluta, kao i sve troškove povezane s kripto transakcijama, poput naknada plaćenih burzama ili pružateljima usluga samostalnih novčanika. Od 1. siječnja 2024. godine, domaći pružatelji usluga povezanih uz kriptovalute u Austriji bit će obvezni automatski zadržati porez na kapitalne dobitke (*KESt*) i uplaćivati ga poreznim tijelima. Prethodno navedeno znači da će porez biti automatski odbijen prilikom ostvarivanja dobitka, što olakšava proces prijave poreza za korisnike.

Rudarenje i drugi oblici prihoda vezanih uz kriptovalute također podliježu porezu od 27,5%. Pri tome je važno razlikovati obavlja li se rudarenje u privatne ili komercijalne svrhe. Rudarenje u privatne svrhe se oporezuje po stopi od 27,5% na dobitak te se svaka sljedeći porast

⁵⁸ Republika Austrija. Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich. Ökosoziale Steuerreformgesetz 2022. Teil I. (NR: GP XXVII RV 1293 AB 1306 S. 139. BR: 10860 AB 10866 S. 937)., https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/BgblAuth/BGBLA_2022_I_10/BGBLA_2022_I_10.pdf#sig (pristupljeno 19.6.2024.)

u vrijednosti od prodaje oporezuje po istoj stopi od 27.5%⁵⁹ Austrija nema poseban porezni tretman što se tiče darovanja, tako da je darivanje kriptovaluta prijateljima i obitelji oslobođeno od poreza. Jedini je uvjet da se darovi u vrijednosti većoj od 50.000€ za rodbinu ili 15.000€ za prijatelje i treće osobe prijave poreznim vlastima.⁶⁰ Fizičke osobe moraju čuvati evidenciju svojih kriptotransakcija najmanje deset godina jer porezne vlasti mogu retroaktivno provjeriti transakcije u slučaju sumnje na nepravilnosti.⁶¹

3.3.2 Švicarska

Javni registar pravnih osoba švicarskog kantona Zug (*Handelsregisteramt*) je prva javna institucija u svijetu koja je prihvatila Bitcoin kao način plaćanja još u 2016. godini. Kanton Zug je otada poznat i pod nazivom "*Crypto Valley*" te je sjedište oko 350 blockchain kompanija kao i poznate Ethereum kriptovalute.⁶² Iste se ne smatraju zakonskim sredstvom plaćanja ili valutom, nego se kategoriziraju kao nematerijalna imovina. Tretman kriptovaluta je sličan dionicama i obveznicama koje se, također, smatraju privatnom imovinom. Ako privatni investitori kupuju i prodaju kriptovalute kao dio osobnog ulaganja, dobit koju ostvare iz tih transakcija se ne oporezuje. Ako pojedinac djeluje u svojstvu profesionalnog trgovca, kapitalni dobiti od trgovanja kriptovalutama gledaju se kao poslovni prihodi. Profesionalni trgovci podliježu porezu na dobit jer se njihova aktivnost smatra poslovnom djelatnošću.⁶³ Kriptovalute podliježu i porezu na bogatstvo. Vrijednost kriptovaluta koje posjedujete mora se prijaviti u godišnjoj poreznoj prijavi, a porez na bogatstvo obračunava se na temelju ukupne vrijednosti vaše imovine, uključujući kriptovalute. Stopa poreza na bogatstvo varira ovisno o kantonu. Kompenzacija koju rudar primi se smatra, pod uvjetom da se smatra kao samozaposlen, kao dohodak koji je oporeziv.⁶⁴ Darivanje kriptovaluta predstavlja oporezivi događaj, a iznos poreza koji plaćate ovisi o kantonu u kojem

⁵⁹ Florian Wimmer: Crypto Taxes Austria: Complete Instructions [2024]., (7.3.2024.), <https://www.blockpit.io/tax-guides/crypto-tax-austria>, (pristupljeno 19.6.2024.)

⁶⁰ Unternehmensserviceportal: Schenkungen – Meldepflicht., Bundesministerium Für Finanzen, 2023, <https://www.usp.gv.at/steuern-finanzen/steuern-und-abgaben-allgemeines/schenkungen-meldepflicht.html>, (pristupljeno 3.7.2024.)

⁶¹ Florian Wimmer: Crypto Taxes Austria: Complete Instructions [2024]., (7.3.2024.), <https://www.blockpit.io/tax-guides/crypto-tax-austria>, (pristupljeno 19.6.2024.)

⁶² Galia Kondova, The Crypto Nation Switzerland 2018, CARF Luzern, 2018, str. 3.

⁶³ Eidgenössische Steuerverwaltung (ESTV): Kryptowährungen und Initial Coin/Token Offerings (ICOs/ITOs) als Gegenstand der Vermögens-, Einkommens- und Gewinnsteuer, der Verrechnungssteuer und der Stempelabgaben, <https://www.estv.admin.ch/estv/de/home/direkte-bundessteuer/fachinformationen-dbst/kryptowaehrungen.html>, (pristupljeno 19.6.2024.)

⁶⁴ Ibid. str. 5

živite. Porezna stopa varira od 2% do 36%, a svaki kanton ima svoja pravila i smjernice oko oporezivanja darovanja.⁶⁵

4. POREZNOPRAVNI TRETMAN KRIPTOVALUTA U REPUBLICI HRVATSKOJ

„Republika Hrvatska trenutačno nema nacionalni okvir za izdavanje kryptoimovine, koja nije financijski instrument u kontekstu Zakona o tržištu kapitala, ni za pružanje usluga u vezi s izdavanjem kryptoimovine. Trenutačno je u postupku izrada Zakona o provedbi MiCA Uredbe, kojim će cijela regulativa biti i operativno određena na nacionalnoj razini.“⁶⁶ Prijedlog zakona o provedbi MiCA Uredbe, s Konačnim prijedlogom zakona Vlada Republike Hrvatske podnijela je aktom od 21. lipnja 2024. godine uz prijedlog da se predloženi Zakon donese po hitnom postupku radi usklađivanja s MiCA Uredbom.⁶⁷ Porezni zakoni i propisi vezani uz kryptovalute još su uvijek u fazi razvoja. Kryptovalute se tretiraju kao strane valute te podliježu valutnim propisima. Trgovanje kryptovalutama smatra se financijskom transakcijom te se ostvareni dohodak oporezuje po osnovi kapitalnih dobitaka jer se radi o dobitku ostvareno putem kupoprodaje virtualne valute što je ekvivalent instrumentima tržišta novca. Kryptovalute se u porezne svrhe smatraju oblikom imovine, stoga svi dobitci ili gubici od kupnje, prodaje ili trgovanja digitalnom imovinom podliježu porezu na kapitalnu dobit.⁶⁸

4.1 Porez na dohodak po osnovi kapitalnih dobitaka

Porez na dohodak predstavlja jedan od najvažnijih i najizdašnijih poreznih oblika u svakom poreznom sustavu te ga se upravo zbog toga smatra „kraljem ili carom“ među porezima.⁶⁹ Trgovanje, a u nekim slučajevima i darovanje kryptovaluta podliježe plaćanju poreza na dohodak po osnovi kapitalne dobiti. „Kapitalni dobitak (*eng. capital gains*) je dobitak nastao kao rezultat

⁶⁵ KoinX: Crypto Taxes In Switzerland- Ultimate Tax Guide.,(2.7.2024.) <https://www.koinx.com/tax-guides/crypto-taxes-in-switzerland-guide>, (pristupljeno 3.7.2024.)

⁶⁶ HANFA: Upozoravamo na prijelazna razdoblja odredaba Uredbe MiCA i obmanjujuće informacije u vezi s bijelom knjigom., (14.2.2024.), <https://www.hanfa.hr/potrosaci/vijesti-za-potrosace/upozoravamo-na-prijelazna-razdoblja-odredaba-uredbe-mica-i-obmanjujuce-informacije-u-vezi-s-bijelom-knjigom/>, (pristupljeno 19.6.2024.)

⁶⁷ Lidija Doko: Novi akti u saborskoj proceduri., (25.6.2024.), *Informator*, <https://informator.hr/vijesti/novi-akti-u-saborskoj-proceduri-9ed55749-d917-44eb-bfe3-b9a8afdd8859>, (pristupljeno 25.6.2024.)

⁶⁸ Željko Dominis: Trgovanje kryptovalutama i prijava poreza., (2023.), *RRIF*, br. 12/23, str. 1

⁶⁹ Šimurina, Nika *et. al.* Osnove porezne pismenosti. Zagreb: Narodne Novine, 2018., str 68.

prodaje odnosno razmjene financijske imovine, a u osnovi predstavlja razliku između veće prodajne vrijednosti te imovine i manje vrijednosti po kojoj je ona stečena.“⁷⁰

Središnji ured Porezne uprave se 2018. godine u svom mišljenju osvrnuo na porezni tretman kapitalnih dobitaka po osnovi trgovanja kriptovalutama. Trgovanje kriptovalutama se, prema prethodno navedenom mišljenju, smatra financijskom transakcijom te se, stoga, na dohodak ostvaren po osnovi trgovanja, plaća porez na dohodak po osnovi kapitalnih dobitaka.⁷¹ S obzirom da kriptovalute nisu zakonski regulirane u Hrvatskoj, također se moglo smatrati da je popis financijskih instrumenata iz članka 67. Zakona o porezu na dohodak (dalje u tekstu: Zakon)⁷² isključiv te da kriptovalute nisu ekvivalent instrumentima tržišta novca, kao što to i nije definirano Zakonom o tržištu kapitala.⁷³ U tom bi se slučaju, budući da se trgovanjem kriptovaluta ostvaruje dohodak, moglo smatrati da kriptovalute potpadaju pod drugi dohodak te bi ih trebalo oporezivati po višoj stopi od 20%. Stoga, očito je da mišljenje Porezne uprave ide u prilog poreznim obveznicima te se svi dobitci ostvareni na temelju otuđenja financijske imovine oporezuju po nižoj stopi od 12%. Sama kupnja kriptovaluta ne znači poreznu obvezu nego oporezivi događaj nastaje tek nakon otuđenja kriptovalute. Prema članku 67. stavku 3. Zakona⁷⁴ otuđenjem imovine smatraju se prodaja, zamjena, darovanje i drugi prijenos.

Dohodak od trgovanja kriptovalutama smatra se konačnim dohotkom prema članku 55 Zakona⁷⁵ te je određeno da se pri utvrđivanju konačnog dohotka i konačnog poreza na dohodak ne priznaju osobni odbitci. Međutim, Zakon ostavlja na izbor poreznim obveznicima da, u slučaju da žele, mogu iskoristiti osobni odbitak. Naime, porezni obveznik može na vlastiti zahtjev tako ostvaren dohodak utvrditi u skladu s člancima 30.-35. Zakona odnosno moraju obračunat poreznu obvezu na način propisan za samostalnu djelatnost. U tom slučaju obveznici mogu prijeći na

⁷⁰ Cipek, Ksenija; Eljuga, Antonijo. Porezni tretman virtualnih valuta., Zagreb: Glasilo porezne uprave Republike Hrvatske, 2021., str. 26

⁷¹ Mišljenje Porezne uprave (19.3.2018.), Broj klase:410-01/17-08/29, Uredžbeni broj:513-07-21-01/18-4, https://www.porezna-uprava.hr/HR_publicacije/Lists/misljenje33/Display.aspx?ID=19590, (pristupljeno 19.6.2024.)

⁷² Zakon o porezu na dohodak ("Narodne novine" br. 115/16., 106/18., 121/19., 32/20., 138/20., 151/22., 114/23.), čl. 67

⁷³ Zakon o tržištu kapitala ("Narodne novine" br. 65/18., 17/20., 83/21., 151/22.)

⁷⁴ Zakon o porezu na dohodak ("Narodne novine" br. 115/16., 106/18., 121/19., 32/20., 138/20., 151/22., 114/23.), čl. 67 st. 3

⁷⁵ Ibid. čl 55. st. 1: Konačnim dohotkom smatra se svaki pojedinačni iznos dohotka od imovine i imovinskih prava, kapitala i drugog dohotka koji se smatra konačnim.

utvrđivanje dobiti i plaćati porez na dobit umjesto poreza na dohodak po osnovi te samostalne djelatnosti.

4.2 Izuzeća od oporezivanja

Nema mjesta utvrđenju dohotka od kapitala pri zamjeni jedne kriptovalute drugom (npr. Bitcoina u Solanu) „...jer nema novčanog tijeka, odnosno nije došlo do zamjene kriptovalute za neku od fiat valuta koje su priznate kao zakonsko sredstvo plaćanja, odnosno za koje HNB vodi službeni tečaj, po toj osnovi ne utvrđuje se kapitalni dobitak, već se isti utvrđuje tek nakon zamjene kriptovalute za neku od fiat valuta.“⁷⁶ Isto tako, prema članku 58. Zakona, ne oporezuje se: a) otuđivanje između bračnih drugova i srodnika u prvoj liniji i drugih članova uže obitelji te između razvedenih bračnih drugova ako je otuđenje u neposrednoj svezi s razvodom braka te nasljeđivanjem imovinskih prava; b) u slučaju ako je imovinsko pravo otuđeno nakon dvije godine od dana nabave.⁷⁷ U slučaju da se prethodno navedena financijska imovina pod točkom a) otuđi unutar roka od 2 godine, utvrđuje se dohodak od kapitala te se plaća porez na dohodak po osnovi kapitalne dobiti. Darovanje je uređeno na gotovo pa istom principu što znači da „...se kod darovanja ne utvrđuje dohodak po osnovi kapitalnog dobitka, već se dohodak utvrđuje samo ako daroprimatelj proda (otuđi) financijsku imovinu koju je dobio na dar u roku od 2 godine od dana kad ju je stekao darovatelj.“⁷⁸ Kapitalni se dobitak, stoga, utvrđuje kao razlika između prodajne i nabavne cijene kriptovaluta.

Važno je za istaknuti da se nabavna cijena utvrđuje na dan stjecanja darovatelja, a ako se ista ne može utvrditi niti je poznat dan stjecanja darovatelja, onda se uzima kao mjerodavna tržišna cijena kriptovaluta na dan darovanja. Porezni se obveznik isto tako može naći u situaciji da je ostvario kapitalni gubitak. Takvim gubitkom, porezni obveznik može umanjiti oporezivi dohodak koji je ostvario u istoj kalendarskoj godini, što znači da se kapitalni gubitak ne može prebacivati na iduće ili protekle godine. Kapitalni se gubitak iskazuje najviše do visine porezne osnovice te se u gubitak također uračunavaju svi pripadajući troškovi koji su naplaćeni na teret poreznog obveznika. Njime se može umanjiti oporezivi dohodak ako su ispunjena dva uvjeta odnosno ako

⁷⁶ Iva Uljanić Škreblin: Kriptovalute i porez na dohodak., (2022.), *RRIF*, br. 4/21, str. 93

⁷⁷ Zakon o porezu na dohodak ("Narodne novine" br. 115/16., 106/18., 121/19., 32/20., 138/20., 151/22., 114/23.), čl. 58. st. 2., st. 4.

⁷⁸ Iva Uljanić Škreblin: Kriptovalute i porez na dohodak., (2022.), *RRIF*, br. 4/21, str. 94

je ostvaren na financijskoj imovini stečenoj od 1.1.2016. i ako se otuđio u roku od 2 godine od dana stjecanja.⁷⁹

4.3 Oporezivanje rudarenja kriptovaluta

Rudarenje zapravo predstavlja potvrđivanje i zapisivanje transakcija u glavnu knjigu (*eng. General ledger*) za koju rudar kao nagradu dobije određenu vrijednost Bitcoina ili druge virtualne valute. Prema mišljenju Porezne uprave, u ovom slučaju se radi o dohotku koje rudar ostvari za svoj rad što se smatra drugim dohotkom iz članka 39. stavka 3. točke 11. Zakona.⁸⁰ Postoji i alternativno tumačenje, koje tvrdi da bi se u ovom slučaju moglo raditi o svojevrsnom dohotku od imovine, budući da rudar koristi vlastitu ili unajmljenu imovinu za stvaranje vrijednosti putem određenog kompjuterskog programa.⁸¹ No, s obzirom da je Porezna uprava u svom mišljenju odredila da se radi o drugom dohotku, rudarenje se oporezuje po stopi od 20%, uračunavajući pritom odgovarajući prirez. Ako stečene virtualne valute porezni obveznik koristi dalje za špekulativno trgovanje te ostvari dobitak, kod zamjene tih kriptovaluta za neku od službenih fiat valuta utvrđuje se dohodak od kapitala i to kao razlika između nabavne i prodajne vrijednosti te je obveznik dužan platiti porez na dohodak od kapitala. Kontinuirano rudarenje s namjerom stjecanja dohotka u dužem vremenskom razdoblju te, ako je to rudaru „osnovno zanimanje“, za sobom povlači obavezu registracije samostalne djelatnosti. Tada se dohodak utvrđuje prema člancima 30. do 35. Zakona te porezni obveznik plaća porez na dobit.⁸²

4.4 Porezna prijava dohotka od kriptovaluta

Članak 70. Zakona utvrđuje način plaćanja poreza na dohodak od kapitala koji je svaki porezni obveznik dužan sam obračunati i uplatiti do zadnjeg dana veljače tekuće godine za sve kapitalne dobitke ostvarene u prethodnoj godini umanjene za ostvarene kapitalne gubitke. Zadnjim izmjenama i dopunama Zakona ukinuo se prirez porezu na dohodak te se utvrdila jedinstvena stopa

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ Mišljenje Porezne uprave (19.3.2018.), Broj klase:410-01/17-08/29, Urudžbeni broj:513-07-21-01/18-4, https://www.porezna-uprava.hr/HR_publikacije/Lists/misljenje33/Display.aspx?ID=19590, pristupljeno (20.6.2024.)

⁸¹ Iva Uljanić Škrebilin: Kriptovalute i porez na dohodak., (2022.), RRIF, br. 4/21, str. 96

⁸² Mišljenje Porezne uprave (19.3.2018.), Broj klase:410-01/17-08/29, Urudžbeni broj:513-07-21-01/18-4, https://www.porezna-uprava.hr/HR_publikacije/Lists/misljenje33/Display.aspx?ID=19590, pristupljeno (20.6.2024.)

poreza na dohodak od 12%. Porez plaćen po osnovi kapitalnih dobitaka smatra se konačnim odnosno neće se uzeti u obzir u godišnjem obračunu poreza na dohodak te porezni obveznik ne mora podnositi godišnju poreznu prijavu po toj osnovi. Porezni obveznici moraju dostaviti izvješće JOPPD prema mjestu svog prebivališta ili uobičajenog boravišta do kraja veljače tekuće godine za prethodnu godinu. U izvješću moraju biti prikazani ukupni ostvareni dobitci u prethodnoj godini umanjeni za kapitalne gubitke i odgovarajuće troškove koji su teretili poreznog obveznika.

Izračun porezne osnovice, radi lakšeg razumijevanja, bit će pokazan na primjeru. Npr. ako smo kriptovalutu Bitcoin kupili za 10 000€ te ju sada prodali za 12 000€, naša dobit, a ujedno i razlika na koju plaćamo porez na dohodak od kapitalne dobiti, iznosi 2000€. U slučaju da smo ju prodali za 8000€ nastao bi kapitalni gubitak te u toj situaciji nemamo obvezu plaćati porez na dohodak od kapitala. Porezni obveznik za sve dohotke od kapitala koje ostvari u inozemstvu ima obvezu ispostavi Porezne uprave, prema njegovom mjestu prebivališta ili uobičajenog boravišta, podnijeti ispunjen RPO obrazac radi prijave u registar obveznika poreza na dohodak. Sva se porezna dokumentacija mora čuvati najmanje 6 godina nakon ostvarenja kapitalnih dobitaka ili gubitaka jer tek nakon 6 godina prestaje pravo Porezne uprave na naplatu poreza te nastaje zastara.⁸³

⁸³ Željko Dominis: Trgovanje kriptovalutama i prijava poreza., (2023.), RRIF, br. 12/23, str. 133-134

5. ZAKLJUČAK

Brzi razvoj svijeta kriptovaluta stvorio je nove izazove za porezne regulatore što, između ostalog, zahtjeva prilagođavanje i na normativnoj razini. Republika Hrvatska trenutačno radi na usklađivanju svojih nacionalnih propisa s zahtjevima EU što se očituje u nedavnom donošenju nacrtu prijedloga zakona o provedbi MiCA Uredbe po hitnom postupku od strane Vlade Republike Hrvatske. Ovakve regulative pružaju okvir za transparentnost i nadzor nad kriptoinovinom, što može pomoći smanjenju rizika od pranja novca i financiranja terorizma. Harmonizacija nacionalnih propisa s EU regulativama će također osigurati dosljednost i pravnu sigurnost za sve sudionike na tržištu kriptovaluta.

Na razini Europske unije, DAC8 Direktiva i MiCA Uredba predstavljaju značajne korake prema harmonizaciji i regulaciji tržišta kriptoinovine. DAC8 uvodi nova pravila o automatskoj razmjeni informacija između poreznih tijela država članica EU u vezi s kriptoinovinom, obvezujući pružatelje usluga da prijavljuju podatke o korisnicima i transakcijama. Iako DAC8 ima određene nedostatke, poput pretpostavke da se korisnici oslanjaju na posrednike, ona je važan iskorak prema transparentnosti i učinkovitijoj razmjeni informacija. S druge strane, MiCA uspostavlja sveobuhvatan regulatorni okvir za izdavanje, trgovanje i pružanje usluga povezanih s kriptoinovinom. Klasificira kriptoinovinu u tri glavne kategorije te postavlja zahtjeve za izdavatelje i pružatelje usluga, uključujući obvezu registracije, izdavanja bijele knjige i ispunjavanja bonitetnih zahtjeva. Iako MiCA izravno ne regulira oporezivanje, uvelike indirektno utječe na porezni tretman kriptoinovine u državama članicama. Analiza pristupa oporezivanju kriptovaluta u odabranim europskim zemljama pokazuje raznolikost u regulatornim okvirima. Finska tretira kriptovalute kao sredstvo razmjene te oporezuje prihode od njihovog korištenja i rudarenja. Austrija je nedavno reformirala svoj porezni sustav, tretirajući kriptovalute kao kapitalnu imovinu i oporezujući dobitke po jedinstvenoj stopi. Švicarska predstavlja jednu od najnaprednijih i najtransparentnijih zemalja što se tiče regulacije kriptovaluta te ona kriptovalute ne smatra zakonskim sredstvom plaćanja ili valutom, već ju kategorizira kao imovinu.

U svrhu unaprijeđenja poreznopravnog okvira vezanih uz kriptovalute svrhovito bi bilo poduzeti određene mjere. Kao prvo, bilo bi korisno dodatno razjasniti definicije i porezne tretmane različitih vrsta kriptovaluta i transakcija na zakonodavnoj razini, uključujući jasne smjernice za oporezivanje rudarenja, trgovanja i zamjena kriptovaluta. Jasno definiranje pojmova i tretmana

kripto valuta omogućit će poreznim obveznicima bolje razumijevanje njihovih obveza i smanjiti mogućnost pogrešaka u poreznoj prijavi. Nadalje, moglo bi se razmotriti uvođenje svojevrstnih poreznih olakšica za „startup“ kompanije i inovativne projekte bazirane na blockchain tehnologiji što može rezultirati boljim razvojem kriptoindustrije u Hrvatskoj (npr. smanjenje poreza na dobit za kompanije koje ulažu u proučavanje i razvoj novih tehnologija). Navedeni poticaji mogu privući investitore i poduzetnike te time potaknuti gospodarski rast i razvoj.

Određene aktivnosti kao što su povećanje svijesti i edukacije poreznih obveznika o vlastitim obvezama vezanih uz kriptovalute kroz, primjerice, organizaciju seminara, radionica i/ili izradu edukativnih priručnika mogu pomoći boljem razumijevanju poreznih obveza. Edukacija i svijest ključni su faktori za osiguranje pravilne primjene poreznih pravila.

Poreznopravni tretman kripto valuta u Europi i Republici Hrvatskoj kompleksno je i dinamično područje koje zahtijeva kontinuirano prilagođavanje regulatornih okvira i aktivno praćenje tržišta.

6. POPIS LITERATURE

Knjige i članci

Bićanić, A., Vičić, M., Kriptovalute kao način plaćanja u ruralnom turizmu., u Palić, N. et al. (ur.) Zbornik radova sa međunarodne studentske konferencije „Održivi razvoj u tvojim rukama“, Kiseljak: Visoka škola „CEPS – Centar za poslovne studije“ Kiseljak

Cipek, K. i Eljuga, A., Porezni tretman virtualnih valuta, Zagreb: Glasilo porezne uprave Republike Hrvatske, 2021.

Čičin-Šain, Nevia, "Oporezivanje bitcoina," Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu 67, br. 3-4 (2017) 655-693., <https://hrcak.srce.hr/186941> (11. lipnja 2024.)

Čulinović-Herc, E., Zubović, A. i Derenčinović Ruk, M., Blockchain tehnologija - prema novom regulatornom okviru za tokenizirane vrijednosne papire, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 42 (2), 323-341., <https://doi.org/10.30925/zpfsr.42.2.4> (13. lipnja 2024.)

Dominis, Željko, Trgovanje kriptovalutama i prijava poreza, (2023.), RRIF, br. 12/23, 129-135

Kondova, G., The Crypto Nation Switzerland 2018, CARF Luzern, 2018.

Mijatović, N. "Pravna (ne)uređenost kriptovaluta i njihov utjecaj na industriju osiguranja." Hrvatski časopis za osiguranje, br. 6 (2022), <https://hrcak.srce.hr/280262> (11.6.2024)

Nakamoto, S. Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System, 2008., <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf> (10. lipnja 2024.)

Nika Šimurina, Ivana Dražić Lutilsky, Dajana Barbić, Martina Dragija Kostić, Osnove porezne pismenosti, Zagreb: Narodne Novine, 2018.

Uljančić Škreblin, Iva, Kriptovalute i porez na dohodak, (2022.), RRIF, br. 4/21, 89-102

Pravni izvori

Presuda Europskog Suda, br. C-264/14 od 22. listopada 2015., „Skatteverket v Hedqvist“, ECLI: ECLI:EU:C:2015:718

Mišljenje Porezne uprave, (19. ožujka 2018.), Broj klase: 410-01/17-08/29, Urudžbeni broj: 513 07-21-01/18-4,

https://www.poreznauprava.hr/HR_publicacije/Lists/mislenje33/Display.aspx?ID=19590

Europska komisija, Akcijski plan za financijske tehnologije: za konkurentniji i inovativniji europski financijski sektor, 2018.

Direktiva (EU) 2018/843 Europskog parlamenta i vijeća od 30. svibnja 2018. o izmjeni Direktive (EU) 2015/849 o sprečavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca ili financiranja terorizma i o izmjeni direktiva 2009/138/EZ i 2013/36/EU (SL L 156, 19.6.2018)

Vero Skatt, Taxation of virtual currencies, (22. siječnja 2020.), <https://vero.fi/en/detailedguidance/guidance/48411/taxation-of-virtual-currencies3> (17. lipnja 2024.)

Eidgenössische Steuerverwaltung (ESTV): Kryptowährungen und Initial Coin/Token Offerings (ICOs/ITOs) als Gegenstand der Vermögens-, Einkommens- und Gewinnsteuer, der Verrechnungssteuer und der Stempelabgaben, <https://www.estv.admin.ch/estv/de/home/direkte-bundessteuer/fachinformationen-dbst/kryptowaehrungen.html> (19.6.2024.)

Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich. Ökosoziale Steuerreformgesetz 2022. Teil I. (NR: GP XXVII RV 1293 AB 1306 S. 139. BR: 10860 AB 10866 S. 937).

Zakon o tržištu kapitala, "Narodne novine" br. 65/18., 17/20., 83/21., 151/22.

Prijedlog Direktive vijeća o izmjeni Direktive 2011/16/EU o administrativnoj suradnji u području oporezivanja, (8. prosinca 2022.), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022PC0707&from=EN> (15. lipnja 2024.).

Uredba (EU) 2023/1114 Europskog parlamenta i Vijeća od 31. svibnja 2023. o tržištima kryptoimovine i izmjeni uredaba (EU) br. 1093/2010 i (EU) br. 1095/2010 te direktiva 2013/36/EU i (EU) 2019/1937 (Tekst značajan za EGP) (SL L 150, 9.6.2023)

Vero Skatt, Virtual currencies, (21. lipnja 2023.), <https://www.vero.fi/en/individuals/property/investments/virtual-currencies> (17. lipnja 2024.)

Direktiva Vijeća (EU) 2023/2226 od 17. listopada 2023. o izmjeni Direktive 2011/16/EU o administrativnoj suradnji u području oporezivanja (SL L, 2023/2226, 24.10.2023.)

Zakon o porezu na dohodak, "Narodne novine" br. 115/16., 106/18., 121/19., 32/20., 138/20., 151/22., 114/23.

Izvješća i priopćenja

Europska Središnja Banka, Virtual Currency Schemes, 2012.,
<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemes201210en.pdf> (10. lipnja 2024.)

Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo, Warning to consumers on virtual currencies, (2013),
<https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/documents/10180/598344/b99b0dd0-f253-47ee-82a5-c547e408948c/EBA%20Warning%20on%20Virtual%20Currencies.pdf> (12. lipnja 2024.)

Financial Action Task Force, Virtual Currencies – Key Definitions and Potential AML/CFT Risks, June 2014., <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Virtual-currency-key-definitions-and-potential-aml-cft-risks.pdf> (11. lipnja 2024.)

Europska Središnja Banka, Virtual Currency Schemes – a further analysis, 2015.,
<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemesen.pdf> (11. lipnja 2024.)

Europsko nadzorno tijelo za vrijednosne papire i tržišta kapitala, Initial Coin Offerings and Crypto-Assets, 2019., https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma50-157/-/1391_crypto_advice.pdf (11. lipnja 2024.)

HANFA, Upozoravamo na prijelazna razdoblja odredaba Uredbe MiCA i obmanjujuće informacije u vezi s bijelom knjigom, (14. veljače 2024.), <https://www.hanfa.hr/potrosaci/vijesti-za-potrosace/upozoravamo-na-prijelazna-razdoblja-odredaba-uredbe-mica-i-obmanjujuce-informacije-u-vezi-s-bijelom-knjigom/> (19. lipnja 2024.)

ESMA, Draft technical Standards specifying certain requirements of the Markets in Crypto Assets Regulation (MiCA) – first package, (25. ožujka 2024.)
https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/2024-03/ESMA18-72330276-1634_Final_Report_on_certain_technical_standards_under_MiCA_First_Package.pdf (17. lipnja 2024.)

Internetski izvori

Adelina S., Crypto regulations in Switzerland, (17. svibnja 2024.), <https://rue.ee/crypto-regulations/switzerland/> (19. lipnja 2024.)

Admirals, Što je volatilnost?, (2023), <https://admiralmarkets.com/hr/education/articles/forex-basics/sto-je-volatilnost> (10. lipnja 2024.)

Curmi, Matthew, DAC 8: Reporting and Exchange of Information on Crypto-Assets, (28. veljače 2024.), <https://zampadebattista.com/insights/dac-8-reporting-and-exchange-of-information-on-crypto-assets> (15. lipnja 2024.)

Deloitte, What Is Blockchain?, 2016., <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/uk/Documents/Innovation/deloitte-uk-what-isblockchain-2016.pdf> (13. lipnja 2024.)

Doko, Lidija, Novi akti u saborskoj proceduri, (25. lipnja 2024.), Informator, <https://informator.hr/vijesti/novi-akti-u-saborskoj-proceduri-9ed55749-d917-44eb-bfe3-b9a8afdd8859> (25. lipnja 2024.)

Grade, Gonçalo, VAT treatment of cryptocurrency and the CJEU: Misgiving the hedvist decision, NOVA Tax Research Lab, (14. ožujka 2022.), https://taxlab.novalaw.unl.pt/?page_id=2929 (11. lipnja 2024.)

Hofverberg, Elin, Taxation of Cryptocurrency Block Rewards: Finland., (5.2.2021.), <https://maint.loc.gov/law/help/cryptocurrency/block-rewards/finland.php>, (17.6.2024.)

Investopedia, What Are Smart Contracts on the Blockchain and How Do They Work?, (18. travnja 2017.), <https://www.investopedia.com/terms/s/smart-contracts.asp> (15. lipnja 2024.)

Investopedia, Decentralized Applications (dApps): Definition, Uses, Pros and Cons, (6. veljače 2018.) <https://www.investopedia.com/terms/d/decentralized-applications-dapps.asp> (15. lipnja 2024.)

KoinX: Crypto Taxes In Switzerland- Ultimate Tax Guide.,(2.7.2024.) <https://www.koinx.com/tax-guides/crypto-taxes-in-switzerland-guide> (3.7.2024.)

Kriptomat: Klasifikacija kripto imovine., (7.6.2023.), <https://kriptomat.cash/mica-regulacija-kriptovaluta-europske-unije>, (16.6.2024.)

Krmpotić, Karla, Ako radite s kriptovalutama, trebali biste znati što donosi MiCA – nova regulativa o tržištima kriptoimovine, Netokracija, (18. svibnja 2023), <https://www.netokracija.com/mica-regulativa-eu-kriptovalute-210720> (16. lipnja 2024.)

Leal, D, DAC8, Letting in by the window what the European Commission would not let in through the door, NOVA Tax Research Lab, (14. lipnja 2023.), https://taxlab.novalaw.unl.pt/?page_id=4249 (15. lipnja 2024.)

Maupin, Julie, The ECJ's First Bitcoin Decision: Right Outcome, Wrong Reasons?, Verfassungsblog, (4. studenoga 2015), <https://verfassungsblog.de/the-ecjs-first-bitcoin-decision-right-outcome-wrong-reasons/> (10. lipnja 2024.)

Nožinić, Monika, Peta direktiva EU o sprječavanju pranja novca i njen značaj za kripto kompanije., Hrvatski Bitcoin Portal., (17.01.2020.), <https://crobitcoin.com/peta-direktiva-eu-o-sprjecavanju-pranja-novca-i-njen-znacaj-za-kripto-kompanije/> (12.6.2024.)

Unternehmensserviceportal: Schenkungen – Meldepflicht., Bundesministerium Für Finanzen, 2023, <https://www.usp.gv.at/steuern-finanzen/steuern-und-abgaben-allgemeines/schenkungen-meldepflicht.html>. (3.7.2024.)

Winner, Florian, Crypto Taxes Austria: Complete Instructions [2024], (7. ožujka 2024.), <https://www.blockpit.io/tax-guides/crypto-tax-austria> (19. lipnja 2024.)

Watsonlaw, MiCA – Regulation of Crypto-asset Service Providers, (23. ožujka 2024.), <https://watsonlaw.nl/en/mica-regulation-of-crypto-asset-service-providers> (17. lipnja 2024.)

21Analytics: Electronic Money Token (EMT)., <https://www.21analytics.ch/glossary/electronic-money-token-emt>, (16.6.2024.)

21Analytics: Asset-referenced Token (ART)., <https://www.21analytics.ch/glossary/asset-referenced-token-art>, (16.6.2024.)